

BEYLİKTEN
CİHAN İMPARATORLUĞUNA
(1299-1520)

Ziya Nur Aksun

Yayına Hazırlayan:
Erol Kılınç

ÖTÜKEN

ZİYA NUR AKSUN, 29 Mayıs 1930'da Konya'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimi Konya'da yaptıktan sonra Ankara'ya giderek 1955 yılında Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. İlerleyen yıllarda İstanbul'a yerleşen Z. N. Aksun, dönemin önde gelen aydınlarıyla ortak bir muhit teşkil etmiştir. Eserlerinden daha çok sohbetleriyle tanınmıştır. Osmanlı ve İslam tarihi hakkında geniş bilgisiyle, günlük siyâsetimizin muhtelif gelişmelerini sağlam bir tarih muhakemesiyle değerlendirmesiyle, Osmanlı-Türk devlet telakkisi hakkındaki efsunkâr tespitleriyle, çevresinde toplanan her zümreden münevverleri ve gençleri etkilemiştir. Dünder Taşer ve Erol Güngör ile memleket meseleleri ve millî düşünce etrafında yaptığı sohbetleri, Dünder Taşer'in vefatını müteakip derlemiş ve 1974 yılında Z. N. rumuzu ile fikir hayatımıza kazandırmıştır. "Dünder Taşer'in Büyük Türkiyesi" adıyla yayınlanan bu eser Türk okuyucusunun büyük alakasını celp etmiş ve kısa zamanda altı baskısı yapılmıştır (13. Baskı, Nisan 2017). *İslam Tarihi* hakkında Filibeli Ahmet Hilmi'nin eserini ele alarak ve genişleterek yazdığı eser (3 cilt, 5. Baskı, Aralık 2014) bugün halen aşılamamıştır. *Diriliş* dergisinde Z. N. rumuzuyla yazılmış makaleler neşreder. 1965'ten 1976 yılına kadar 7000 cilde yakın Osmanlı tarihi kaynaklarını tetkik eden Ziya Nur büyük bir *Osmanlı Tarihi* yazmak istemiş, fakat talih müsaade etmemiştir. 1976 yılında geçirdiği felç neticesinde konuşma ve yazma melekelerini kaybetmiştir. Sözü geçen *Osmanlı Tarihi* (6 cilt, 2. Baskı, Ocak 2010) yayınevimiz tarafından son haliyle neşredilmiştir. Ziya Nur Bey, tarihçiliğinin yanı sıra çağdaş Avrupa düşünce ve siyâsetini yakından takip eden, güzel sanatlarda, bilhassa ressamlıkta kabiliyetli, şiir ve musikimize hayran bir mütefekkindir. Evinde muhafaza ettiği yağlıboya tabloları bir sergi açacak evsafı ve çokluktadır. Ziya Nur Aksun 6 Eylül 2010 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir. Yirminci yüzyılın ikinci yarısının önemli âlim ve aydınlarından olan Z. N. Aksun, Osmanlı ve İslam Tarihi sahalarında çalışmış, bir kısmını tamamlayamadığı eserleriyle birlikte, ele aldığı dönemi okuyucuya bütün teferruatıyla yaşatmıştır.

İÇİNDEKİLER

Sunuş.....	17
------------	----

I. BÖLÜM

KURULUŞ (1299-1402)

<i>Osman Gazi</i>	17
Rüyâlarla Başlayan Zuhûr.....	17
Kulaca Hisarı'nın Zaptı (1285)	20
Sögüt'ün Osman Bey'e Temlik Edilmesi.....	20
Konya Sultanı Tarafından Tuğ, Alem, Kılıç Gönderilmesi.....	21
Karacahisar'ın Fethi	23
Göynük ve Taraklı Yenicesi'nin Alınması.....	26
Yarhisar'ın Fethi ve Orhan Gâzi'nin Nilüfer Hatun'la Evlenmesi.....	26
Bilecik'in Alınması (1299).....	26
Selçuk Beğlerinin Ekserisi Osman Gâzi'ye Sığındı	27
Tarikat ve Tasavvuf Erbâbının Telkinleri	27
Osmanoğulları Bayrağı Kaldırdı.....	28
Türkmen Beyleri Osman Bey'i Tahta Çıkarmaya Karar Verdiler.....	29
Bursa'nın Fethi (1326).....	33
Osman Gâzi'nin Vasiyeti.....	34
Osman Gâzi'nin Vefatı	37
<i>Orhan Han Gâzi</i>	48
Orhan Gâzi'nin Cülûsu ve Oğlu Murad'ın Doğumu.....	48
Aydos, Semendire, Akçakoca, Kandıra'nın Fethi	48
“Yaya” İsmiyle Dâimî Ordu Kurulması, Para Bastırılması	49
“Osmanlı Devleti'nin Bânisi: Orhan Gâzi”	49
İzmit'in Fethi	50
İznik'in Fethi.....	51
İlk Defa Yüksek Dereceli Bir Eğitim Kurumunun Temeli Atıldı	52

Karesi Beyliği'nin İlhakı (1337)	53
Orhan Gâzi'nin Hutbelerde "Emîr" Unvanıyla Anılmaya Başlanması.....	54
Üsküdar ve Kadıköy'ün Fethi	55
Gelibolu Kalesi'nin Fethi ve Rumeli'ye Geçiş	56
Süleyman Paşa'nın Vefâtı (1359)	59
Orhan Gâzi'nin Vefâtı (1360)	59
<i>Murad Hudavendigâr Han Gâzi</i>	69
I. Murad'ın Cülûsu.....	69
Ankara'da Kargaşanın Bastırılması	69
Kazaskerlik Makamının Kurulması (Askerî ve Sivil Yargının Birleştirilmesi)..	70
Edirne'nin Fethi (1362)	70
Filibe'nin Fethi.....	72
Yeniçeriliğin Başlangıcı	73
Sırp-Sındığı (1364)	74
Raguza (Dubrovnik) Cumhuriyeti'nin Osmanlı Himâyesine Girmesi (1365) .	76
Kızılağaç Yenicesi, Yanbolu ve İslimye'nin Fethi	77
Bizans İmparatoru'nun Türklere Karşı Papa'ya Başvurması	78
Kapılı Derbent'in Fethi	79
Çirmen Zaferi (1371).....	79
Niş'in Fethi ve Bulgar Krallığı'nın Osmanlı Tâbiyetine Girmesi	80
Gelibolu ve Alaşehir'in Fethi	81
Şehzade Bâyezîd'in Germiyan Beyi'nin Kızıyla Evlendirilmesi	81
Sofya'nın Fethi (1386)	83
Konya Ovasında Osmanlı-Karaman Muharebesi	83
Osmanlılara Karşı Balkan İttifakı.....	85
Bulgaristan'ın İşgâli	85
I. Kosova Muharebesi ve Murad Hudâvendigâr'ın Şehâdeti (1389)	86
Padişahın Duâsı	87
<i>Sultan Yıldırım Han Bâyezîd Gâzi</i>	95
I. Bâyezîd'in Cülûsu.....	95
Akşehir, Niğde ve Aksaray'ın İlhakı	98
Niğbolu Zaferi (25 Eylül 1396)	105
Ankara Muharebesi (28 Temmuz 1402)	109
Yıldırım Bâyezîd'in Ölümü	120
II. BÖLÜM	
FETRET DEVRİ	
<i>Fetret Devri</i>	125

III. BÖLÜM
DEVAM (1411-1451)

<i>Çelebi Sultan Mehmed Han Gâzi</i>	137
I. Mehmed'in Edirne'de Tahta Çıkışı	137
Karamanoğlu II. Mehmed'in Bursa Kuşatması	137
Akşehir, Beyşehir, Seydişehir, Saideli (Kadınhan)'nin İltihakı.....	139
Osmanlılar'ın İlk Deniz Seferi	141
Avrupa'ya Akınlar	142
Bursa Yeşil Câmii'nin İnşası	143
Şeyh Bedreddin'in İdamı	144
Çelebi Sultan Mehmed'in Vefatı	146
<i>Sultan Murad-ı Sâni Han Gâzi</i>	149
II. Murad'ın Bursa'da Tahta Çıkışı	149
Sultan Mustafa'nın Edirne'de Cülûsu.....	150
İstanbul'un Altıncı Muhasarası.....	152
Venedikliler'e Karşı Gelibolu Zaferi ve Selânik'in Fethi	156
Belgrad Kuşatması	157
Yanko Hunyad'ın Osmanlılar'a Karşı Zaferi	158
Karamanoğlu Galesi.....	159
Szegeyin Barışı ve Sultan Murad Han'ın Tahttan Feragati (1444).....	160
Szegeyin Barışının İhlâli ve Osmanlı Devleti'ne Harb İlanı.....	160
Varna Zaferi (1444)	162
İkinci Kosova Muharebesi (1448).....	166
II. Murad'ın Ölümü.....	169

IV. BÖLÜM
ZİRVEYE DOĞRU (1451-1520)

<i>Fâtiht Sultan Mehmed Han Gazi</i>	177
II. Mehmed'in İkinci Cülûsu.....	177
Fatih Kanunnamesi Münasebetiyle Şehzade Katli Meselesi ve Osmanlı Devlet Anlayışı Hakkında Hatırlatmalar.....	178
Karaman Beyi'nin Tekrar Başkaldırması	183
Boğazkesen'in (Rumeli Hisarı) İnşası.....	184
"Şâhi" Denilen Topun Dökülüşü	187
Türk Sarığı Din ve Vicdan Serbestisinin Alâmeti Olarak Görülüyordu	190
İstanbul'un Fethi.....	191
Mum Donanması	198
Çandarlı Halil Paşa'nın Azledilmesi.....	204
Sırp Seferi (1453).....	204
Belgrad Kuşatması (1456)	207
Sırbistan'ın Zaptı (1458)	207
Mora Seferi ve Atina'nın Zaptı (1458).....	208
Amasra ve Sinop'un İlhakı	209
Eflâk Prensiği'nin Tâbiyet Altına Alınması (1462).....	211

Midilli'nin Fethi (1462)	212
Çanakkale Boğazının Güçlendirilmesi	213
Bosna Krallığı'nın Fethi	213
Karaman Veraseti Meselesi	215
Eğriboz Adasının Fethi	216
Fâtih'e Karşı Akkoyunlu-Venedik İttifakı.....	218
Otlukbeli Zaferi (11 Ağustos 1473)	221
Eski Vezîr-i âzam Mahmud Paşa'nın Siyaset Edilmesi.....	225
Kırım Hanlığı'nın Osmanlı'ya Bağlanması (1475).....	226
Fâtih'in Boğdan Zaferi	227
Akçahisar'ın Teslim Olması (1478)	229
"Kuşatma sırasında döktürülmüş Şâhî toplar ..."	229
Yangın bombası	230
Osmanlı-Venedik İttifakı.....	231
Erdel Akıncılarının Bozulması (1479)	231
Torul Beyliği'nin Zaptı, İlk Gürcistan, Çerkezistan Fütuhatı.....	232
İtalya Seferi ve Otranto'nun Alınması	233
Rodos Muhasarası.....	234
Fâtih'in Ölümü	235
<i>Sultan II. Bayezid Han</i>	242
Vezîr-i âzam Karamanî Mehmed Paşa'nın Şehâdeti	242
Büyük Şehzade II. Bâyezid'in Tahta Çıkışı.....	245
II. Bâyezid'in Zaferi.....	245
Otranto'nun Boşaltılması (1481).....	248
Cem Sultan'ın Anadolu'ya Davet Edilmesi.....	248
Cem Sultan'ın Vefatı (1495)	252
Gedik Ahmed Paşa'nın Siyaset Ettirilmesi (1482)	253
Boğdan Seferi ve Karadeniz'in Bir Türk Gölü Oluşu	254
Osmanlı-Kölemen Harbi	255
İspanya Müslümanlarının Osmanlılar'dan Yardım İstemesi.....	258
Lehistan Sulhü	259
Macar Seferi, Belgrad Kuşatması.....	259
Bosna Beylerbeyi Yâkub Paşa'nın Kırbova Zaferi (1493).....	260
Dalmaçya Akını.....	262
Bali Bey'in Birinci Lehistan Akını	262
Burak Reîs'in Sapienza Zaferi (1499)	264
Fransızlar'ın Başarısız Midilli Muhasarası	266
Draç Fethi (1501)	266
Bâyezid Câmii İnşasının Tamamlanması.....	267
Şâh İsmâil-i Safevî'nin Anadolu Akını	267
Şehzadeler Arasındaki Sürtüşmeler	269
Küçük Kıyamet Zelzelesi ve İstanbul'un Yeniden İnşası.....	270
Şehzade Selim'in Kefe'ye Geçmesi.....	270
Şehzade Selim'in Babasıyla Görüşme Talebi	271
Sultan Bâyezid'in Vefatı	272

<i>Yavuz Sultan Selîm Han Gâzi</i>	279
Şehzade Selîm'in Tahta Oturuşu	279
Çaldıran Zaferi (23 Ağustos 1514)	283
Yavuz'un Çaldıran'dan Tebriz'e Hareketi, Cihangirlik İşaretleri	293
Kemah'ın Fethi	295
Dulkadır Ülkesinin İlhakı: Turnadağı Savaşı	296
Yeniçeri Ağalarının Saraydan Tâyini Konusunda Kanun Konması	296
Haliç Tersanesi'nin Genişletilmesi	297
Mardin, Diyarbekir Yöresinin Fethi	298
Mısır Seferine Karar Verilmesi	300
Merc-i Dâbık Zaferi (24 Ağustos 1516)	303
Ridâniye Zaferi	304
Yavuz'un Dönüş Emri	314
Mısır Seferi'nin Neticeleri	315
Üç Kıt'a ve Altı Denize Hâkim Bir Cihan Devleti	316
Şiâ Taraftarlarının Faaliyetleri	316
Yavuz'un Ölümü	317
Dizin	323

Sunuş

Bu kitap Ziya Nur'un üslûbundan, Aşıkpaşaoğlu tadında yazılmış çağdaş bir Osmanlı kuruluş tarihidir. Osmanlı, uç beyliklerinden biri iken, Osman Gazi'nin Selçuklu Sultanı'ndan aldığı bir fermanla, 1289'dan itibaren devlet olma yoluna girdi. Rüyalarla, destanî kahramanlıklarla, fetihlerle, fedakârlıklarla, sadakatle, adaletle ve yüce ülkülerle şuurlarda ve gönüllerde bir “*devlet telakkisi*” oluştura oluştura siyâsî hükümrânlığı-nın sınırlarını gönüllerden ülkelere doğru genişletti; zamanla Karadeniz'i, Kızıldeniz'i tıpkı Marmara ve Azak gibi Türk Gölü haline getirdi. Tuna'yı, Nil'i, Dicle ve Fırat'ı hemen hemen Türk suları olarak türkülerine bile ithal etti. Orta Avrupa kapılarına kadar Balkanlarda yerleşti; Kafkaslar'a dayandı; Mezopotamya, Arabistan derken Yemen'de Hint Okyanusu sahillerinde durdu; Ekvator'un güneyine ve Atlantik kıyılarına ulaşır Kuzey Afrika'da hükümrânlığını yürüttü ve dünya yüzyıllarca Türk kudretinin atmosferini teneffüs etti....

Bu, bir destandır: Beylikten zirveye tırmanışın, *Devlet-i Aliyye* yani “*Yüce Devlet*” oluşun destanıdır. Ziya Nur Aksun, olaylarda objektif, değerlendirmelerde –elbette- subjektif, yani Türk gibi ve Türk'e göre düşünüp yorumlayarak bu destanî tarihi yazmıştır. Kitabının dipnotlarla dolu olmadığını görenler onun ilmî nitelikte olmadığını kolaylıkla söyleyiveriyorlarsa da biz ilmîliğin o kadar ucuz olduğu kanaatinde değiliz; çünkü tarih, şuur kazandırmak maksadıyla yazılır; topluma bir kanaat telkin etmeyen, bir bakış açısı kazandırmayan tarih, kuru bir kronolojik sıralamadan ibaret kalır ve hiçbir fayda sağlamaz. Esasen tarihçi, bu kronolojik sıralamada yer alan olayları ve kişileri kendi tercih ve anlayışına göre seçer, sıralar ve değerlendirir ki, bu tam anlamıyla subjektif bir işlemdir ve tabiidir. Ancak, olayları yalansız dolansız, objektif olarak ele alıp değerlendirmek ve yorumunu ona göre yapmak, subjektif fakat doğru bir eylemdir. *Doğru tarih* ve *faydalı tarihçilik* budur.

Osmanlı'nın bu kuruluş ve yükseliş destanının lisanî ağırlığı tarafımızdan gençler için anlaşılır bir hale sokuldu. Bazı yerlerde, parantez içinde veya notlarla açıklama yaptık. Metni bölümlere ayırdık; başlıklarla rahatlattık, resimlerle zenginleştirdik. Artık okumamak için herhangi bir mazerete sığınılmasına imkân vermeyen bir metni okuyucuya sunuyoruz. Yine de orijinalinden okumak isteyenler, 6 Ciltlik *Osmanlı Tarîhi*'ni kolayca elde edebilirler... Maksudumuz, okuma kolaylığı isteğine cevap vermektir; onu yapmış olduk.

Tarih şuuru ve “devlet anlayışı” kazanılmasına vesile olması dileğiyle...

Yayına Hazırlayan
Erol Kılıç

I. BÖLÜM

KURULUŞ

OSMAN GAZİ
(1281-1326 M.; 680-726 H.)

Rüyâlarla Başlayan Zuhûr

Dünyanın devam ve teşkilât, kuvvet ve kudret itibariyle, en büyük devleti namına nisbet edilmiş bu mübarek zât, 1258 M./678 H. yılında Söğüt'te dâr-ı dünyayı teşrîf etti. An'aneyeye göre, Osman Gazi'nin doğuşu ve yapacağı büyük işler, rabbânî bir ilham ile babası Ertuğrul'a bildirilmişti. Rivayete göre, Ertuğrul Gâzi, seyahatlerinden birinde ermişlerden bir zâtın evinde misâfir olur. Sohbet esnasında ev sahibi, *Kur'ân-ı Kerîm* olduğunu bildirdiği kitabı, yüksek bir yere koyarak, yatmaya çekilir. Ertuğrul, *Kur'ân* bulunan yerde yatmayıp, bütün gece ta'zîmen ayakta durur. Sabaha yakın, yorgunluktan daldığı esnada, uykusunda bir ses duyar ki, ona şöyle demektedir:

*“Mâdemki sen Kelâm-ı Kadîm’ime bu kadar ta’zîm ettin; evlâd ü ayâlin neslen ba’de neslin şân ve şerefe nâil olup beyne’n-nâs hürmete mazhar olacaktıdır.”*¹

¹ *Sahâ’îfü’l-Ahbâr*'da bu rüya aynen nakledilmekte ve ta'zîmkâr uykusu esnasında Ertuğrul Gazi'nin “*Sen benim kelâmıma ta'zîm ve tekrîm ettin, ben dahi senin evlâdım kıyamete dek daim olacak bir devlet-i celile ile tekrîm eylerim*” hitabını işittiği nakledilmektedir. Ahmed Midhat Efendi'nin *Mufassal*'ında bu rüyayı naklettikten sonra, bunun “Ertuğrul'un şeref-i İslâm ile müşerref olmamış bulunduğuna işaret sayılabileceğini; müelliflerin bunu şu maksatla zikrettiklerini” kaydetmiştir. Bu görüş tamamen yanlıştır. Bu Türk an'anesinde Kelâm-ı İlâhî'ye gösterilen fevkalâde hürmete delil teşkil eder. Ahalimiz hâlâ *Kur'ân*'a hemen aynı hürmetle doludurlar. Bunun *paganiste* bir davranış tarzı olduğu da söylenmiştir. Bu görüş de yanlıştır. Nitekim Kemal Bey, yazdığı Osmanlı tarihinde *Mufassal*'daki görüşe şiddetle çatmakta ve:

“Dünyada böyle bir tasavvur hiçbir Osmanlı müverrihinin hayâl ve hâtırına gelmemiş olduğunu bilmek için, biraz it'ab-ı fikre bile hâcet mesetmez. Çünkü fıkranın tarihte dercinden murad, Ertuğrul Bey'in o zamanlar müslüman olduğunu değil, bilakis niha-yet derecelerde salâbet-i dinîye ile muttasıf bulunduğunu ve neslinin te'yîdât-ı gaybîyeye mazhar olduğuna mânevî beşâretleri mevcud olduğunu göstermektedir.” demektedir ve hele o zamanlar Süleyman Şâh nâmındaki bir zâtın veya onun oğlunun müşrik olma-

(Mademki sen benim Kitabıma bu kadar saygı gösterdin, çocukların ve sülalen nesiller boyunca şan ve şerefe erişip insanlar arasında hürmete mazhar olacaklardır.)

İster doğru olsun, ister sonradan uydurulsun; bu vak'a bir hakikati dile getirir: Âl-i Osman Sultanları dâima Kur'ân'a hürmet ve ta'zîmin en büyüğünü göstermişlerdir; o derecede de halktan ve ümmetten riâyet görmüşlerdir.

Pederine yapılmış bu müjdeyle doğan Osman 1281 senesinde, onun vefâtı üzerine, beylik makamına geçti. Babasının küçük oğlu idiler. Fakat *Cihân-nümâ*'nın tâbiriyle:

“Ziyade bahadır olup, halk izzet edüp, Etrâk'in (Türklerin) yiğidi idi ve gâziler umûmen ona tâbi' olmuşlar idi.”

Osman Gazi, etrafındaki beylerin kimisiyle dost geçiyor, kimisine düşmanlık ediyor; memleketini Bizans aleyhine, durmadan genişletiyor, nüfûzunu devamlı olarak artırıyor. Bu arada Adana şehrinde doğup Süriye'de fıkıh tahsîl etmiş olan; sâdâttan ve ahî meşâyihinden olan Şeyh Edebâlî'nin sohbetlerinden zevk alıp, ziyâretine müdâvemet ederdi. Rivayete göre yine bir gün Şeyh'in hanesinde misâfireten bulunurken bir rüya görür: Bunda,

“Şeyh'in koybundan bir ay çıkıp, kendisinininkine girdiğini, bu demde gövdesinden bir ağaç çıkıp gölgesinin âlemi tuttuğunu, dallarının üç kıt'a ufuklarının sonlarına kadar karaları ve denizleri kapladığını, dört büyük dağ silsilesinin bu yapraklar çadırının dört desteği gibi görüldüğünü, ağacın kökünden Dicle, Fırat, Nil ve Tuna'nın fıskırdığını, vâdilerde haşmetli

---

yacağını bilmemenin affedilir bir ilim hatası kabul edilemeyeceğini yazmaktadır. Bu te'yidlerin sonraki olaylarla pekiştirildiğini, hattâ fiilen ortaya çıktığını, bu sebeple Osmanlılar'ın büyük bir kıymeti bulunduğunu kaydetmektedir. Bu mevzuda *Sahâ'îfü'l-Ahbâr*'da Ertuğrul Gazi'ye isnâd edilen bir rüya daha vardır ki, o da şöyledir:

“Gazi bir gece rüyasında gördü ki, ocağından su kaynayıp, gittikçe çoğalıp, bir azîm deryâ gibi oldu ve bi'l-cümle rûy-ı arzı mâlâmâl eyledi (bütün yeryüzünü kapladı). Ertesi günü bu rüyayı bir ârif kimseye hikâyet eyledikde ‘Senden bir veled vücûda gelip, kendisi ve evlâd-ı kirâmı bi'l-cümle rûy-ı zemîne yâhud ekserine hükmederler’ diye tâbir etti; hemen bir kaç gün müüründe (geçtiğinde) Osman Gazi vücûda geldi.”

Görülüyor ki, bütün tarihçiler genel olarak bu rüyalarla Osman Oğulları neslinin te'yîdât-ı gaybîyeye mazhar olduğunu, bunun da sonradan fiilen teyyüd ettiğini kaydetmişlerdir.

kule ve kubbelerle süslü şehirlerin gözüktüğünü, bunların zirvelerinde birer hilâl parıldadığını, minârelerinde ezanlar okunduğunu” müşâhede eder.²

Bu sırada uykudan uyanır ve sonra Şeyh’e rüyasını anlatır. Şeyh:

“Sana müjde olsun, Hakk Teâlâ sana ve nesline padişahlık verdi; kızım Malhun Hatun senin helâlin oldu. Ondan kemal sahibi bir oğlun dünyaya gelip cihana han olsa gerek, Allâhu a’lem.”

der ve kızını Osman Bey’e tezvîç eder. Nikâhı Durud namında, Şeyh’in sâlih müridlerinden biri akdeder; “izdivâc merâsimi de’b-i

² Âşık Paşa-zade’de bu rüya şöyle anlatılır:

“Osman Gâzi kim uyudu; düşünde gördü kim bu azîzin koynundan bir ay doğar gelir Osman Gâzi’nin koynuna girer. Bu ay Osman Gâzi’nin koynuna girdiği demde göbeğinden bir ağaç biter. Dahı gölgesi âlemi dutar. Gölgesinin altında dağlar var. Ve her dağın dibinden sular çıkar ve bu çıkan sulardan kimi içer ve kimi bağçeler suvarır ve kimi çeşmeler akıdır. Andan uykudan uyandı. Sürdü, geldi, Şeyh’e haber verdi. Şeyh eyidür: ‘Oğul Osman, sana muştuluk olsun kim, Hakk Taâlâ sana ve nesline padişahlık verdi. Mübarek olsun’ der ve ‘Benim Malhun senin helâlin oldu’ der. Ve hemândem nikâh edip kızını Osman Gâzi’ye verdi. Şeyh’in bir müridi dahı var idi. Adına Kumral Dede derlerdi. Ol derviş eyidür: ‘Ay Osman, sana padişahlık verildi. Bize dahı şükrâne gerek’ dedi. Osman Gâzi eyidür: ‘Her ne vakit ki pâdişâh olam, sana bir şehir vereyim’ dedi. Osman Gâzi kabul etti. Derviş eyidür: ‘Bize bir kâğıt ver imdi’ dedi. Osman Gâzi eyidür: ‘Ben kâğıd mı yazarım kim benden kâğıd istersin’ dedi. Osman Gâzi eyidür: ‘İşde bir kılıcum var. Atamdan ve dedemden kalmışdur. Anı sana vereyüm. Ve bir maşraba dahı sana vereyüm. Bile senün elünde olsunlar. Ve bu nişanı saklasunlar. Ve ger Hakk Taâlâ beni bu hizmete kabul ederse benüm neseb ü neslim dahı ol kılıcı göreler, kabul edeler, köyüni almayalar’ dedi ve verdi. Şimdi dahı ol kılıcı Kumral Dede nesli elindedür. Osman Gâzi pâdişâhın neslinden o kılıcı kim gördüler dervişlere ihsanlar ettiler. Ve o kılıcın kınını tekrar yenilediler. Âl-i Osman’dan her kim ki pâdişâh olsa ol kılıcı ziyâret ederler.”

Sahâ’îfü’l-Ahbâr’da, Neşri’de, vs. bütün mehazlarda da bu rüya hemen hemen aynen nakledilmiş ve hânedânın manevî te’yîdâta mazhar olduğu anlatılmak istenmiştir.

Bu tür rüyâlarla, saltanatların ve hanlıkların te’yîd edilmesi; tamamen bir Türk an’anesi olup; buna âit misâlleri yukarıki bahislerde de gördük. Rüyaların Türk hayatında manevî bir değeri ve kıymeti vardır. Hâlen hemen hemen bütün Anadolu ahali, hattâ hepimiz; gördüğümüz rüyâyı “Allah hayırlara getirsin” diyerek birbirimize anlatır; dinleyenlerimiz de “Hayırdır inşâallah” diyerek dinlemeye başlarız. İstikbal hakkında beslediğimiz ümitler, rüyalarımızla tebşir ve te’kid edilir. İşte Anadolu Türk tarihinin en büyük parçalanma devresini yaşayan Türk cemiyeti de, iliklerinde meknuz olan dinamizmi rüyalarla kamçıladi, dervişlerin, şeyhlerin, azizlerin, istikbal hakkında pek büyük ümitlerle dolu olan müjdeleriyle beslendi. Nihayet o rüyalar bir elli sene sonra hakikat oldu... Büyük rüyaları, büyük milletler görürler; büyük belâlara, büyük milletlerin maruz olduğu gibi...

dirîn-i Selçukiyân ve usûl-i câriye-i Osmâniyân vechile, tantana ile değil; sünnet-i Peygamberî üzre ve sâde ve vakurâne icrâ kılındı.” (Evllenme töreni Selçukluların gelenekleri ve Osmanlıların yürürlükteki usulleri gereğince, tantana ile değil; Peygamberin sünneti üzere, sade ve vakurane yapıldı.)

Kulaca Hisarı'nın Zaptı (1285)

Bundan sonra, manevî te'yîdle de kuvvetlenen Osman Gâzi, İnegöl yakınındaki Kulaca Hisarı'nı zaptetti (684/ 1285). Bundan hiddetlenen Bizans tekfuruları ittifak ederek, Domaniç derbendine doğru yola çıktılarsa da, bunu haber alan Gâzi, orayı tutarak, İkizce denilen yerde onları karşıladı. Burada yapılan muharebede kardeşi Sarı Batı şehîd oldu ve aynı zamanda Rum kumandanı Filatos da maktül düştü. Kardeşinin şehâdetine üzülen Osman Bey, Rum kumandanı için “*Karnım deşin, yerini eşin!*” diye emir vermiş; bu yer uzun zaman “*İt Eşini*” adını taşımıştır. Kâfir askeri, bunun üzerine kaçışıp; Karacahisar tekfuruna sığındılar. Osman Bey de, biraderinin naşını alarak, Söğüt'e, pederi Ertuğrul Gâzi'nin yanına defnettirmiştir.

Söğüt'ün Osman Bey'e Temlik Edilmesi

[7 Ramazan 683 H. (1284 M.)]

Bu sırada Anadolu Selçuk tahtına geçen Sultan II. Gıyâseddîn Mes'ûd, güzel hizmetleriyle meşhûr beyleri taltîf ile, tahta çıkışının başında kalblerini kazanmayı münâsip görerek, memleketleri arasında en küçük, en mühim olan Söğüt uc'unu Osman Bey'e verdi ve buna dâir çıkardığı ferman Emîr Mansur Çomakdar eliyle 7 Ramazan 683 H. (1284 M.) tarihinde Osman Bey'e ulaştırıldı (*Hayrullah Efendi Târîhi*, C. II, s. 60). Fermânda Osman Bey'e “*Nâsreddîn Ebu'n-Nasr Osman Şâh*” diye hitâb olunuyordu. (*Münşeât-ı Ferîdun Bey*, C. I, s. 49).

Bu sûretle Osmanlı Devleti'nin kuruluşunu bu tarihe indirmek mümkündür. Bundan dolayı bâzı tarihçiler bunu Osmanlı Devleti'nin başlangıcı kabul etmektedirler.

Bu görüşü haklı gösterecek bazı sebepler de vardır. Bunlardan biri o zamanki Selçuk Sultanı II. Gıyâseddîn Mes'ûd'un bir İlhanlı

tâbi'î olup, Konya'da hiç bir işe karışmadan oturuşu ve uc beylerinin kudretlerini ve selâhiyetlerini geliştirerek onları memnûn edip, memleketin istiklâlini temin etmek isteyişidir. Bu husus Osmanlı Beyliği'ne mutlak mânâda yarı müstakil bir veçhe vermiştir denilebilir. Sultanın Osman Gâzi'ye hitâbında kullandığı rivâyet edilen kelimeler ve “Şâh” tâbiri, bu açıdan çok önemli görünmektedir. Fakat tarihçilerin ekserisi 699 H. tarihini, devletin başlangıcı kabul etmektedirler.

Osman Bey, kabilesini ve Söğüt civarındaki ahaliyi toplayarak fermanı okutturdu ve bu sebeple yapılan tebrikleri kabul etti. Burada İnegöl tekfuruna hücum kararlaştırılarak, icrâ edildi ve muvaffak olundu. Böylece buradan gelecek tehlike bertaraf edilmiş oldu.

Osman Bey yavaş yavaş nüfûzunu, bir taraftan Rumlar'ın elinde bulunan Yarhisar ve Yenişehir gibi yerlere doğru genişletirken, diğer taraftan güney doğudaki İnönü, Eskişehir ve Haymana taraflarına da yönelerek yaymağa uğraşıyordu. Başarılarının sürekli olarak birbirini tâkip edişi, hayâl kırıklığına uğramış Anadolu kamuoyunda tatlı bir ümit uyandırıyor; en basit fertten sultana kadar memnûniyet duyulmasına sebep oluyordu.

Konya Sultanı Tarafından Tuğ, Alem, Kılıncı Gönderilmesi (688 H./1289 M.)

Nitekim 1289 M./688 H.'de, bu başarılar üzerine, Konya Sultanı tarafından, Karaca Balaban Çavuş vâsıtasıyla tuğ ve alem, bir altınlı kılıncı, gümüş takımlı bir at, yüz bin dirhem nakit ve silâhlar ile, bunların gönderildiğini, hâkimiyet dairesinin genişletildiğini bildiren fermân geldi.

Tarihçiler beylik (hükümranlık) alâmetlerinden olan *tabl-hâne*'nin mehterleriyle beraber gönderildiğini ve sancağın ak olduğunu beyan ediyorlar. Bu mehter takımının 60 neferden ibaret olduğunu, bunların 16 zurna, 16 davul, 12 borno, 20 nakkare, 7 zil ve 4 kös'ten mürekkep bulunduğunu kaydediyorlar. Hadîdî, şu mısralarıyla Peygamber'in bayrağının ve Halife Osman'ın kılıncının da gönderildiğine işâret ediyor:

*Bilir Osman Gâzi himmetini
Resûlün verdi ol ak ra'yetini
Dahı ol seyf-i Osman bin Affân
Mısır'dan âna göndermiş Sultân
Nekkare, tabl, kös, sunc, surnay
Bile mehterleri kim rûh efzây.*

(Bilir Osman Gazi himmetini:

Resulün verdi o ak sancağını

Ve o Osman bin Affan(Hz. Osman)'ın kılıcını da

Mısır'dan ona göndermiş Sultan.

Nekkare, davul, kös, sunc ve surnay

İle mehterleri ki gönül okşayıcıdır.)

Bu fermanda “Saâdet-mend-i âlicâh Osman Şâh bin Ertuğrul Beğ'in fi-sebîlillâh evâmîr-i İllâhîyi reddedenlere karşı gazâyı şîâr edinip farîza-yı İllâhîyeyi icrâ” etmesi (Bahtı kutlu Ertuğrul Bey oğlu Osman Şah'ın Allah rızası için İlahî emirleri reddedenlere karşı gaza yapmayı ülkü edinip İlahî gerekleri yerine getirmesi) medhediliyor; “*Adâleti gâye edinip zâlimin şerrini mazlûmdan def, zulüm ateşini rûy-ı zemînden ref' etmeye*” gayret göstermesi tavsiye ediliyordu. Küçük ve büyüğe, zengin ve fakire, âlim ve câhile, uzak ve yakınlar adâlet önünde eşit bakması, veresetü'l-enbiyâ olan ulemâ (Peygamberlerin varisleri olan bilginler) ile Resûl-i Ekrem'in pâk çevresinden gelen sâdât'ın hatırlarının hoş tutulmasına dikkat gösterilmesi usûlen söyleniyor; gayret-i İslâmiye için gece gündüz çalışılması, gâzilere cihâd yollarını açması isteniyordu. Ayrıca her türlü vergi ve pişkeşten muaf tutularak Allah'ın yardımına, Peygamber'in mucizelerinin te'yîdine, hâzır ve gâib erenlerin himmetlerine, kendi hayır duâsıyla birlikte mazhar olması Cenâb-ı Hak'tan niyâz ediliyor; devletin devamı için duâ edip, hizmette ikdâm göstermesi isteniyordu.

Osman Gâzi bu fermâna riâyette en ufak bir kusur göstermemiş; âdeta hukuken müstakil hâle getirilmesine rağmen, Selçukoğulları'na bağlılıkta devam etmiş görünürler.

Osman Bey fermanı getirenleri bizzat karşıladı. Fermanın gelişi muhterem Gâzi'nin, sâir Türkmen beylerindeki geleneklere uygun olarak fakirler, miskinler, misafirler için dâima çıkardıkları yemek vaktine tesadüf etmekle, bu yeni mehterin nevbet vurmasını emretti. Kendileri de ta'zîm için ellerini göğsüne kavuşturup ayakta

durdu. Sonradan Tabilhâne'nin o vakitte çalınması, padişahın bunu ayakta dinlemesi âdet olup, Fâtih zamanına kadar devam etmiştir. Fâtih'le kıyâm (ayakta durma) âdeti terk olunmuşsa da, nevbetin her akşam aynı zamanda vurulması usûlü bâkî kalmıştır.³

Karacahisar'ın Fethi

Bundan sonra Rumlar Osman Gâzi'ye karşı bir ittifak yapıp harekete geçmek istediler. Gâzi, sultandan yardım almak istediye de, bunun mümkün olmadığını anlayınca, idâresinde bulunan bütün savaşımlarını toplayarak, bu işi bizzat başarmak ve kâfirlerin ittifakını kırmak için, Karacahisar üzerine yürüdü. Uzun bir kuşatmadan sonra burayı 690 H./1291 M.de cebren zaptetti. Şehrin boş kalan evlerini Germiyan'dan gelen Türklere vererek, burayı kısa zamanda mamur etti. Kalenin kilisesi camie çevrilerek cuma nama-

³ Âşık Paşa-zade'de bu olay şu tarzda geçer:

"Sultan, Osman Gâzi'ye iyi atlar ve gazâ silâhları bile getirdi. Aktimur sancağı dahi getirdi, ikinci vaktiydi. Nevbet uruldu. Osman Gâzi ayağın durdu. Tâ şimdiye değin Âl-i Osman seferde kim nevbet urulsa ayakta dururlar. Suâl: Gayrı pâdişâhlarda bu âdet yokdur. Ya bu Âl-i Osman'da nedendür? Cevâb: İki husûsî mânâ vardur. Biri budur kim, bunlar gâzilerdir. Nevbet ki urulur, i'lâm-ı gazâdır (gazâyı bildirir); gazâyâ hâzır olun demek olur. Bunlar dahı Allah rızâsı için gazâyâ hâzırız deyü ayakta dururlar. Ve biri dahı bunlar sâhib-i çerağ, sâhib-i alemdür (Ocak ve bayrak sahibidirlar). Ve sâhib-i smatlardır (sofra sahibidir, yani sofraları açık kişilerdir) ki dünya halkına nimetler yedüreler. Nitekim ki bu âdettir, ikindi vaktinde nevbet ururlar ki, halk gelüp yemek yiyeler. İmdi bu Âl-i Osman her ne kim ederler be-kaanûn-ı edeb ederler (Sonuç olarak bu Osman oğulları ne yaparlarsa töreye ve edebe göre yaparlar)".

Âşık Paşa-zâde bu fermanın Sultan Alaeddîn tarafından gönderildiğini söyler. Ayrıca bu sultanla birlikte Karacahisar'ı kuşattıklarını, Tatar (Moğol) ordusu Ereğli yakınlarına gelince Alâeddîn'in dönmek mecbûriyetinde kaldığını; bu sebeple Osman Bey'i çağırıp ona:

"Oğul Osman Gâzi! Sende saâdet nişânları çoktur. Sana ve nesline âlemde mukabil olucu yoktur. Benim duâm ve Allah'ın inâyeti ve evliyânın himmeti ve Muhammed (A.S.)'in mucizâtı seninle biledür." itifâtını yaptığını söyler.

Bu olaylar, Osmanoğulları'nın Fâtih devrine kadar Selçuk nevbetini çaldırarak, onların halk nazarındaki büyük hâtıralarına ne derece bağlı kaldıklarını; Türk devletinin devamlılığı ve teselsülî esâsını ne kadar şuurla idrâk edip yaptıklarını; bu sûrele târihin en büyük devlet kurucuları olduklarını gösterir. Osmanoğulları'nın bu büyük ve çok uzak görüşlü davranışlarıdır ki, hiç olmayacakmış gibi görünen Anadolu birliğini sağlamış; bunun için hakkı yüceltmek maksadıyla açtıkları bayrak, tevhidin alemlî hâline gelmiştir.

zı kılındı ve ulemadan Dursuh Fakih hutbede ilk defa olarak Osman Hân Gâzi'nin nâmını zikretti.⁴ Bu sûretle Gâzi'nin yarı müstakil bir uc emîri olduğu açıkça ilân edildi. Bu fetih, Osmanlı kuvvetinin müstahkem kaleleri dahi alabilecek bir güce eriştiğini göstermesi dolayısıyla ehemmiyetlidir. Şer'î işlerin görülmesi için ayrıca bir kadı da nasbedildi ve bu makama Dursun Fakih getirildi. N. Kemal bu noktaya büyük ehemmiyet vererek, bu sûretle Osmanlı

⁴ * Bu hususta Âşık Paşa-zâde, ricâlde bâzı tereddütlerin bulunduğunu, halkın ise cuma namâzını kılmak ve kadı dikmek husûsunda ittifak edip, tazyikte bulduklarını nakletmektedir. Bilindiği gibi cuma namâzının meşruiyeti için oluşması gereken 6 şart vardır. Bunlardan biri, cumayı kıldırarak olan imamı, halifenin veya onun tasdik ettiği sultanın ve emîrin tayin etmesidir. Diğeri, kılınan yerin (mısır) olmasıdır; yâni şer'î ahkâmı icrâya ve emr-i kazâyâ vazifeli bir kadı'nın bulunmasıdır. Kadı tayininin ise, yine yukarıdaki esas dâhilinde yapılması icâb etmektedir. İşte bu hususlarda bir takım tereddütlere düşülmüştür. Âşık Paşa-zâde'de bu husûs şöyle anlatılır:

“Ve bu kavim ittifak ettiler kim, cum'a namâzını kılalım ve hem bir kadı dahi dileyelim dediler. Dursun Fakı derler bir azîz var idi. Ve ol kavme imamlık eder idi. Hallerini ona söylediler. Ol dahi geldi Osman Gazi'nin kayın atası Edebâlî'ye söyledi. Dahı söz tamam olmadan Osman Gâzi geldi. Sordu, muradlarını bildi. Osman Gâzi eyidür: 'Her ne kim size gerekdür, ânı edin' der. Dursun Fakı eyidür: 'Hân'ım! Sultan'dan izin gerekdür' dedi. Osman Gâzi eyidür: 'Bu şehri ben hod kendü kılıcım ile aldım. Burada sultanın ne dahli var kim andan izin alam. Ona sultanlık veren Allah bana dahi gazâyile hanlık verdi' dedi. 'Ver ger minneti şu sancağ ise ben hod dahı sancak götürüp kâfirler ile uğraşdım' der. 'Ve ger ol ben Âl-i Selçukvan der ise, ben hod Gök Alp oğlıhın derin. Ve ger bu vilâyete ben anlardan öndin geldüm der ise, Süleyman şâh dedem hod andan evvel geldi.' der. Ve ol kavim dahı râzı oldılar. Kadılığı ve hitâbeti Dursun Fakı'ya verdi. Cuma hutbesi evvel Karaca Hisar'da okundi. Bayram namâzın anda kıldılar.”

Bundan da anlaşılacağı üzere, Osman Gâzi kendisinin hem sultanın izni, hem de halifenin tasdiki ile hân olduğunu, bu sebeple ayrıca kadı ve imam tâynini için izin almağa hâcet bulunmadığını söylemek istemiştir. Bu arada kendi kavim ve kabilesi arasında geçerli olan Oğuz uhuvvet ve telâkkisine de temas etmiş; buna göre Kayılar'ın Kınıklar'dan, yâni Selçukoğulları'nın mensup buldukları boydan daha kıdemli ve efdal olduklarını dile getirmiştir. Nitekim İlhanlı vezîri Reşideddîn'in yazdığı *Câmi'ü't-Tevârih*'te bu husus kayıtlıdır. Bâzı müverrihler Âşık Paşa-zâde'deki bu ifadeden istiklâl mânâsını çıkarmışlar ve Osmanlı Devleti'nin kuruluşunu bu târihe indirmişlerdir. Fakat hutbenin emir nâmına okunuşu, umûmiyetle tam bir istiklâl olarak mütalâa edilmemiştir. Esasen Âşık Paşa-zâde de bunu 699 H. târihinde vukû' bulmuş olarak göstermektedir. Ki, diğeri müverrihlerce de devletin kuruluş târihidir.